

YENİ KURULAN ÜNİVERSİTELER

Dr. Memduh Ceylan*

Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair 2809 Sayılı Kanun ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (Kanun No: 3837, Kabul tarihi: 3.7.1992), 11 Temmuz 1992 tarih ve 21281 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu kanunla mevcut 31 üniversiteye (3'ü vakıf üniversitesidir) 21 yeni üniversite ve 2 yüksek teknoloji enstitüsü eklenmiştir. Bu üniversitelerin Rektörleri de, 2 yıl süreyle, 9 Kasım 1992 tarihinde Cumhurbaşkanı tarafından atanmışlardır. Aşağıdaki çizelgede yeni kurulan üniversiteler ile bu üniversitelere bağlı fakülte, yüksekokul ve Enstitüler görülmektedir.

Yeni üniversitelerin kurulmasına ilişkin bu Kanun'un genel gerekçesinde(1);

a) Yükseköğretime yönelik talep yoğunluğu ve üniversite önündeki yığılma,

b) Yükseköğretimdeki okullaşma oranının düşüklüğü,

c) Bazı alanlarda nitelikli insangücü ihtiyacının karşılanamaması ve bu nedenle ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasında darboğazlarla karşılaşılması,

sorunları üzerinde durulmuş, çözüm olarak da yeni üniversitelerin açılması öngörülmüştür. Yükseköğretim konusunda Türkiye, çözümü güç iki sorunla karşı karşıyadır. Birincisi, yükseköğretimdeki okullaşma oranını yükseltmek için yeni üniversiteler açmak durumundadır. İkincisi de, bu açılan üniversitelere yeterli finansman, öğretim elemanı, mekân, araç-gereç, kitap ve süreli yayın v.b. temin etmesidir. Bu anlamda yükseköğretim sorununa sistem yaklaşımı açısından bakılması gerekmektedir. Dolayısıyla yükseköğretimdeki sorun temel eğitim ve orta öğretimdeki sorunlarla birlikte ele alınmalıdır. Sadece yüksökğretim sorununu ele alan parçacı yaklaşım sorunların çözümünü zorlaştıracağı gibi yeni sorunların ortaya çıkmasına da yolaçacaktır. Bu nedenle, yeni üniversitelerin kurulmasına gerekçe olarak gösterilen sorunlar bitmeyecektir. Çünkü yükseköğretimin dayandığı temel eğitim ve ortaöğretim düzeyindeki sorunlar, yükseköğretime de yansımaktadır. Bunun en önemli kanıtlarından ikisi, 8 yıllık zorunlu temel eğitimin yaygınlaştırılamaması ve Kalkınma Planlarında, Hükümet Programlarında, Milli Eğitim Şuralarında öngörülen mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilememesidir.

* A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sekreteri

1 T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Cilt 15, (93'üncü Birleşim, 3.7.1992), 1992, s. 2-7.

Yükseköğretime yönelik talep yoğunluğu ve üniversite önündeki yığılma;

1 - Lise veya dengi okulların son sınıfında bulunan ya da mezun olan herkesin üniversite giriş sınavına başvurabilmesi (herhangi bir kısıtlayıcı ölçüt olmadan),

2 - Meslek lisesi mezunlarına nazaran genel liselerden mezun olan öğrencilerin çokluğu ve meslek sahibi olamadıklarından dolayı yükseköğretime yönelmeleri,

3 - Önceki yıllarda sınava girip başarılı olamayanların tekrar sınava girmek istemeleri,

4 - Halen bir üniversitede okumakta olanların istedikleri bir başka alanda okumak için tekrar sınava girmek istemeleri,

5 - Daha önce bir yükseköğretim programından mezun olanların bir bölümünün yeniden üniversiteye girmek istemeleri,

6 - Devlet memuru statüsündeki lise ve dengi okul mezunlarının (memuriyette yükselmek ve derece almak amacıyla) sınava girmek istemeleri,

7 - Yükseköğretimin genelde parasız olması (maliyetin çok az bir kısmını karşılayan öğrenim harçları hariç),

8 - Üniversite mezunlarının daha kolay iş bulabildiği kanısının toplumda yaygın olması,

9 - Üniversite mezunlarının toplumdaki statüsü

gibi nedenlere dayanmaktadır(2). Bu yoğun talebe rağmen yükseköğretimde okullaşma oranı gelişmiş veya orta gelişmiş ülkelere göre düşüktür. Aynı zamanda ortaöğretimdeki okullaşma oranı da düşüktür. Ortaöğretimdeki düşük okullaşma oranına rağmen yükseköğretime olan yoğun talep birbiriyle çelişkili gibi görünmektedir. Halbuki ortaöğretimde yüksek okullaşma oranının (% 75 - 100 arası) gerçekleşmesi durumunda yükseköğretime olan yoğun talebin gündeme geleceği beklenir. Ancak Türkiye'de ortaöğretimdeki düşük okullaşma oranına (yaklaşık % 41) rağmen yükseköğretime olan talep hergün artmaktadır.

Türkiye, yükseköğretimdeki düşük okullaşma oranını (açıköğretim hariç % 10, açıköğretim dahil % 16 civarında) yükseltmek, en azından Avrupa Topluluğundaki sayılara ulaşmak durumundadır. Bu toplulukta yeralan ülkelere yükseköğretim okullaşma oranları % 20 ile % 35 arasında değişmektedir. Örneğin Belçika'da % 32.7, Fransa'da 34.5, Almanya'da % 31.8, Yunanistan'da % 27'dir. Bu oranlar ABD'de % 59.6, Kanada'da % 62.2'dir(3). Bu

2 Yükseköğretim Gelişme Planı, 1992 - 2012. Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı, Ankara 1991.

3 UNESCO. Statistical Yearbook, Paris 1990.

lkelerdeki yükseköğretim okullaşma oranlarını olumlu yönde etkileyen faktörlerin başında, ülkenin gelişmişlik düzeyi, ortaöğretimde okullaşma oranının ykseklieği, nüfus artış hızının düşüklüğü, meslek liselerinin yaygınlık derecesi, ortaöğretimde başarı değerlendirme sistemi, paralı yükseköğretim, niversiteye giriş koşulları, örgün eğitimin yanında yaygın eğitimin önemli bir yer tutması gibi hususlar yeralır. Türkiye'de, bu ülkelerde bulunan olumlu koşulların çok azı bulunmaktadır.

Buna rağmen yükseköğretim kurumları amanın, okullaşma oranını yükselteceği, bu kurumların kurulduğu yerlerde, ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan canlanma olacağı, metropol kentlere g azaltılacağı, toplumun kültürel düzeyinin yükseleceği gibi yararları olacağı umulmaktadır. Ancak, sorunları ve ihtiyaçları tamamlanmış bir niversite kurmak da çok gtr, belki de mümkün değildir. Bu nedenle, önce üniversiteyi kurmak, sonra da, süreç içinde, niversitenin gelişmesine ve ihtiyaçların giderilmesine yönelik tedbirler almak daha tutarlı bir yol gibi görünmektedir. Nitekim bugün faaliyet gösteren üniversitelerimizin ilk kuruluşları da böyle olmuştur. Ayrıca yeni açılan üniversitelere bağlı yükseköğretim kurumlarının bir çoğu, daha önce bir başka niversiteye bağlı olarak kurulmuş ve faaliyete geçirilmiştir. Öteden beri izlenen yol, niversite kurabilecek ve koşulları henüz oluşmamış illerde ikişer, üçer yükseköğretim kurumu açmak ve faaliyete geçirmek yönündedir. Nitekim yeni kurulan üniversitelere bağlı 30 Fakülte ile 37 yüksekokul, daha önce kurulmuş ve faaliyete geirilmış bulunmaktadır.

Öte yandan, istihdam bağlantılı niversite kurma anlayışı da değişmektedir. Serbest piyasa ekonomisinin uygulandığı ülkemizde, devletin iş verme yükümlülüğü konusundaki görüşler eskisi kadar taraftar bulmaktadır. Dolayısıyla, devletin, yeni niversiteler açarak, yükseköğretim olanağını daha çok kişiye sunması yönünde görüşler dile getirilmektedir. Zaten zel girişimcilieğin teşvik edildiği bir dönemde, tersi yönde kararların etkili olması şüphelidir.

Diğer yandan, kalkınma çabalarının istenen düzeyde başarıya ulaşması, toplumun eğitim düzeyi ile ilişkilidir. Her düzeydeki okullaşma oranları, bir anlamda gelişmişlik düzeyinin de göstergesidir. Düşük okullaşma oranı az gelişmişlik çemberinin kırılamamasının en önemli nedenleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle Türkiye, okullaşma oranını yükseltmek ve buna bağlı olarak da yeni niversiteler açmak zorundadır. Ancak yeni niversite amanın beraberinde getireceği sorunları da irdelemek gerekmektedir. Sözgelimi, yeni kurulan üniversitelerle birlikte Türk yükseköğretiminde karşılaşılacak muhtemel sorunlar şunlar olacaktır:

1 - Üniversitelere ayrılan ödeneklerin her yıl reel olarak artmaması durumunda çeşitli konularda yaşanan darboğaz daha da artacaktır. Çünkü mevcut kaynakların yeni kurulan üniversitelerle paylaşımı sözkonusu olacaktır.

2 - Yaşanan öğretim elemanı darboğazı devam edecektir. Bu sorun kısa dönemde çözümlenmesi mümkün olmayan bir nitelik taşır. Çünkü öğretim elemanı yetiştirilmesi en az 5 - 10 yıllık bir süreyi almakta ve belli yeteneklere ve isteğe sahip yeter sayıda aday bulunmasına bağlı olmaktadır.

3 - Koşulları yeterince elverişli olmayan üniversitelerde verilen eğitimin niteliğinin düşük olması ve meslek yüksekokulu düzeyine inmesi olasıdır.

4 - Yükseköğretim kurumlarının temel görevlerinden olan eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayım ve danışmanlık görevlerinin yeterince gerçekleştirilememesi gündeme gelecektir. Üniversitelerin yalnızca bilgi aktaran kurumlar haline gelme olasıdır.

5 - Ülkenin ve ekonominin ihtiyaç duymadığı alanlarda açılan fakülte ve yüksekokullardan mezun olanlar, işsizlik sorunuyla karşı karşıya kalmaya devam edecektir.

Sonuç olarak;

Ortaöğretim düzeyinde mesleki eğitime ağırlık verilememesi, istihdam koşullarının iyileştirilememesi, yeni iş alanlarının istenen düzeyde yaratılamaması durumunda bu sorunların uzun bir süre daha devam edeceği kuşkusuzdur. 2809 sayılı "Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair" Kanun'un 6. maddesinde; "Bu kanun kapsamında olup; yeni kurulan birimler; eğitim-öğretim için yeterli kuruluş hazırlıklarının tamamlanmasını, mali ve idari şartların yerine getirilmesini müteakip, Yükseköğretim Kurulu'nun kararı ile faaliyete geçirilir" denilmektedir. Bu kanun maddesi uyarınca, gerekli koşulları tamamlayamayan üniversiteler, politik baskılara boyun eğmeden faaliyete geçirilmemelidir. Üniversite önündeki yığılmanın kaynağı olan ortaöğretim sistemi, temel eğitim ve yükseköğretim sistemi ile birlikte ele alınarak yeniden düzenlenmelidir. Aksi takdirde, yeni üniversiteler açmakla da üniversite önündeki yığılmanın önüne geçilemeyecektir.

ÜNİVERSİTELER	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI																																			
	Diğ. Hükümlü Fak.	Eğitim Fakültesi	Fen Fakültesi	Fen-Edebiyat Fakültesi	Özel Sınıflar Fak.	Hukuk Fakültesi	Ticaret ve İktisat Bilimler Fakültesi	İlahiyat Fakültesi	İşleme Fakültesi	Mimarlık Fakültesi	Mühendislik Fakültesi	Mühendislik-Mimarlık Fakültesi	Orman Fakültesi	Su Ürünleri Fakültesi	Teknik Eğitim Fak.	Tıp Fakültesi	Veteriner Fakültesi	Ziraat Fakültesi	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	Fizik, Tıp ve Rehabilitasyon Yük. Ok.	Mezlek Yüksekokulu	Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu	Tütün Ekimciliği Yüksekokulu	Fen Bilimleri Enstitüsü	Sağlık Bilimleri Enst.	Sosyal Bilimler Ens.	Gözel Sanatlar Ens.	Zeytinlik Enstitüsü	Jeotermal Enstitüsü	Mühendislik ve Fen Bilimleri Enst.						
Harran Üniversitesi (Şanlıurfa)								X										X			X															
Süleyman Demirel Üniv. (Isparta)	*	X			*			*				X	*	X	*	*		X			X															
Adnan Menderes Üniv. (Aydın)																	X	X			X	X														
Zonguldak Karadeniz Üniversitesi							X			X								X			X	X														
Mersin Üniversitesi					*												X	X			X	X														
Pamukkale Üniversitesi (Denizli)	X									X						X						X														
Balıkesir Üniversitesi	X									X												X														
Kocaeli Üniversitesi										X											X	X														
Sakarya Üniversitesi																					X	X														
Celal Bayar Üniversitesi (Manisa)	X						X														X	X														
Abant İzzet Baysal Üniversitesi (Bolu)	X						X														X	X														
Mustafa Kemal Üniversitesi (Hatay)	X																				X	X														
Alyon Kocatepe Üniversitesi	*	*					X														X	X														
Kafkas Üniversitesi (Kars)																	X				X	X														
Çankırı Onsekiz Mart Üniversitesi	X																				X	X														
Niğde Üniversitesi	X	*					/ X														X	X														
Dumlupınar Üniversitesi (Kütahya)							/ X														X	X														
Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Tokat)																					X	X														
Muğla Üniversitesi							X														X	X														
Kahramanmaraş Sıtkı İmam Üniversitesi																					X	X														
Kırıkkale Üniversitesi																					X	X														
Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü																						X														
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü																						X														

* Daha önce faaliyette bulunan yüksek öğretim kurumları

** Yeni kurulan yüksek öğretim kurumları